

СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (друга половина XIX – перша третина XX ст.)

Останнім часом в українській педагогіці все більший інтерес викликає початок становлення та розвиток художньо-мистецької освіти в Україні. Нові зміни у сучасній художньо-освітній галузі не можна розглядати без надбань минулого. Тому виникає потреба розглядати її у зв'язку з появою першого вищого художньо-освітнього закладу в Україні – Академії мистецтв, коли талановитій українській молоді відкрилася можливість отримувати вищу художню освіту не за межами України, а на своїй Батьківщині.

Серед провідних фундаторів Української академії мистецтв були випускники приватних художніх шкіл, які після подальшого фахового вдосконалення у закордонних вишах впроваджували відповідні ідеї, методики у навчально-виховний процес. Необхідність осмислення таких рушійних сил художньої освіти зумовлена потребами художньої педагогіки, адже освітня ситуація сучасного етапу актуалізує пошуки аналогів процесу художньо-естетичних змін на межі XIX та XX століть.

Актуальність теми зумовлена необхідністю виявлення найбільш значущих аспектів художньо-педагогічної діяльності, що мають вплив на підходи до формування сучасної художньої освіти України.

На сучасному етапі педагогічної науки проблемі становлення художньої освіти в Україні у другій половині XIX – початку XX століття присвятили свої праці чимало вчених. Так, В. Старченко [20, с. 17–20] дослідив народне малярство в контексті творчості митців України XIX – початку XX століття. М. Фомічова [22] врахувала регіональну специфіку при дослідженні формування професійно-мистецьких шкіл в Україні. Р. Шмагало [23, с. 4–9] визначив художні позиції мистецької освіти в Україні в середині XIX – середині XX століття. О. Ковальчук окреслив процеси становлення Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури [13]. Цікаве дослідження діяльності Київської рисувальної школи М. І. Мурашка здійснив М. Антоненко [1, с. 91–106].

Однак на сьогодні не існує ще праці, яка б розкрила шляхи впливу приватної художньої освіти в Україні другої половини XIX – початку XX століття, на процес становлення Української академії мистецтв – першого українського вищого художнього закладу. Саме в цьому вбачаємо актуальність своєї наукової праці.

Відкриття першого вищого художньо-освітнього закладу в Україні було досить актуальним питанням, особливо в часи утвердження державності 1917 р. В громадському оточенні і серед художньої еліти Києва це завдання часто обговорювалось.

Український живописець, письменник, мистецтвознавець, заслужений діяч мистецтв (1941 р.) Микола Григорович Бурачек (1871–1942 рр.), неодноразово наголошував на необхідності становлення національної вищої художньої школи і в своїх виступах і на сторінках місцевої періодики: «З вибухом революції, коли виникли нові інтереси і завдання, то разом з могутнім пориванням до відродження всього українського народу виникла необхідність закласти вищу школу і для національного мистецтва» [3, с. 102].

Слід зауважити, що сам М. Бурачек, початкову художню освіту здобував при Київській рисувальній школі М. Мурашка, у класі викладачів М. Пимоненка і Х. Платонова. Відомий польський художник і педагог Ян Станіславський, який народився в Києві і навчався в університеті Святого Володимира, товаришував з М. Мурашком, завжди зустрічався з останнім під час гостин у брата в Києві [4, с. 78]. Так Ян Станіславський побачив роботи М. Бурачека і порадив йому здобути академічну художню освіту. Талант хлопця настільки захопив митця, що він навіть дав кошти на дорогу до Кракова. У 1905 р. М. Бурачек вступив до Краківської академії красних мистецтв, де навчався у професора Я. Станіславського на пейзажному відділенні. 1910 р., закінчивши навчання, виїхав до Парижа, з метою опанувати передові теорії тогочасного мистецтва. Там він відвідував майстерню Анрі Матіса, але, як згадував пізніше, «...через чужий мені напрям» (він мав на увазі тогочасні модерністські позиції в західно-європейському мистецтві) [5, с. 12] перевівся до приватної Вільної академії мистецтв Рансона, де його вчителями були М. Дені та П. Серуз'є. У 1912 р. М. Бурачек завершує своє навчання за кордоном і повертається до Києва, активно включається в процес організації першого українського вищого художнього закладу. Його новаторські позиції переконували учасників художньо-освітнього та мистецького середовища: «Те, що ми маємо у Києві, не є мистецтвом самотнім, яке вільно виростало з ґрунту

національного, яким мають щастя похвалитися японці, французи, англійці, на яке так недавно спромагалися росіяни, поляки, чехи. Київ годують макулатурою мистецтва: «чужоїдними» рослинами, що зросли на нашій ниві, бо всі ці «ізми» вирости десь далеко, на чужій стороні, і чужі нашому духові» [5, с. 14]. Новітні на той час ідеї педагога-фундатора М. Бурачека полягали у розвитку національної ідеї та плеканні любові до творців і героїв [2, с. 224].

Позиції Миколи Гавриловича, зокрема щодо створення національного художньо-мистецького освітнього центру у Києві, підтримала українська художня еліта. Процес становлення Української академії мистецтв (УАМ) розпочався ще в липні 1917 р. на зустрічах у Д. Антоновича, де щочетверга збиралася творча еліта Києва і обговорювала актуальні мистецькі питання. Саме тут було вперше обґрунтовано ідею створення Національної академії мистецтв. Влада підтримала цю ініціативу. Невідкладно створено комісію з підготовки статуту, програми та змісту навчання першого вищого художньо-освітнього закладу. Її очолив Д. Щербаківський, до складу ввійшли Д. Антонович, М. Біляшівський, Г. Павлуцький, М. Жук, М. Бурачек, П. Зайцев, В. Кричевський, О. Мурашко, О. Грушевський і М. Грушевська [10, с. 7–8]. Було поставлено завдання створити навчальний заклад рівня зарубіжних академій [13, с. 24–26].

До осені кваліфікована комісія розробила статут навчального закладу, визначила викладацький склад і обрала Раду Академії, до якої ввійшли педагоги-художники: М. Бойчук, М. Бурачек, О. Мурашко, М. Жук, Г. Нарбут, В. Кричевський, Ф. Кричевський, А. Маневич, О. Мурашко [10, с. 8].

У процесі дослідження з'ясовано, що Олександр Олександрович Мурашко (1875–1919) – член Ради академії – був випускником приватної Київської рисувальної школи. Народився 26 серпня (7 вересня) 1875 р. в Києві. До семи років жив на Чернігівщині, де виховувався бабусею, простою селянкою, яка своїми оповідками про доблесних козаків та народною мудрістю прищепила любов до рідного краю.

Дядько Олександра М. Мурашко – завідувач Київської рисувальної школи – забирає хлопця, покинутого матір'ю, до себе, де він «поринає в царину пізнання рисування». Але мати повертає хлопця до Чернігова, де у його вітчима була невелика іконописна майстерня, в якій малий Олександр розпочинає свою трудову діяльність. У кінці 1880 р. майстерня отримує замовлення з проведення оформлювальних робіт у Києві: ґрунтування стін, малярні і позолотні роботи, виготовлення меблів. Нову майстерню

розмістили в Києві, у власному будинку на Малій Житомирській, 14. Так Олександр потрапив у центр історичної події, яка сколихнула художні кола міста: на його очах народжувались розписи Володимирського собору. Хлопець спостерігав за роботою таких визначних майстрів, як В. Васнецов, М. Нестеров. Саме вони та професор Андріан Прахов першими звернули увагу на художні навикі та творчий дар «...худого, високого, соромливого» підлітка. Відтак, малювання для Олександра Мурашка стає не просто роботою, а захопленням [10, с. 10].

Початкову художню освіту майбутній професор здобував у Київській рисувальній школі, яку очолював його дядько М. Мурашко, у період найбільшого її піднесення. Вимогливість до творчості, що виховував у ньому учитель Микола Іванович, проніс через усе своє творче життя. Наставник, Микола Іванович, постійно наголошував: «...знаменитий художник працює над картиною саме стільки, скільки потрібно, щоб ясно висловити свою думку; оскільки думка, ідея виражені, він ні до яких прикрашань не вдається» [10, с. 16].

У 1894 р. Олександр Мурашко вступає до Вищого художнього училища при Петербурзькій академії, а 1896 р. стає студентом майстерні Іллі Рєпіна, кумира петербурзької молоді. Радою Академії мистецтв було затверджено професорів-керівників індивідуальних творчих класів-майстерень «терміном на 5 років», тому видатний український живописець Олександр Олександрович Мурашко (1875–1919 рр.) очолив портретну майстерню [10, с. 7, 16].

На початку 1901 р. О. Мурашко отримує відрядження за кордон. А в 1902 р. Академія продовжує йому термін відрядження й надає можливість стажуватися в Парижі, Італії, Німеччині. Після повернення в 1904 р. до України він розгортає широку творчу та педагогічну діяльність, стає учасником Нового товариства художників, а з часом, спільно з колегами А. Крюгер-Праховою та А. Козловим, відкривають приватну художню студію, що проіснувала до 1917 р. Програма складалась з практичної та теоретичної частин. Навчальний процес О. Мурашко поділяв на три етапи: молодший, середній і старший відділи [10, с. 7, 8].

Студенти молодшого відділу розпочинали навчання з відтворення квітів, овочів та інших простих предметів вугіллям і олівцем [18, с. 23–25]. Пізніше олійними фарбами також малювали з натури в два тони, згодом – повною гамою кольорів. Паралельно учні виконували динамічні рисунки скелета людини з поєднанням вивчення анатомії і підвищували навикі компонування предметів у просторі.

На середньому етапі учні переходили до побудови голови. Перед студентами викладач ставив вимогу обов'язкової передачі характеру портретованого через пропорції та колір.

Завдання для студентів старшого відділення гуртувалися на студіюванні оголеної фігури на основі її анатомічної будови або одягали натурників в різноманітні костюми.

Використовуючи зарубіжну практику, О. Мурашко ввів ряд нових предметів до навчальної програми: біологію, теорію еволюції, порівняльну психологію. Педагоги розкривали студентам проблеми естетичного сприйняття з точки зору біології та психології, пояснювали минуле та майбутнє мистецтва за допомогою теорії еволюції [10, с. 10, 14].

Аналізуючи діяльність О. Мурашка як керівника-реформатора студійної діяльності, слід зазначити, що не випадково саме йому, визначному портретисту, було доручено очолити портретну майстерню в Українській академії мистецтв. У педагогічній практиці він, безапеляційно, міг розпізнати індивідуальні особливості кожного студента. Головна педагогічна мета – виховувати у студентів сміливість і самостійність у роботі з натурою та навчити отримувати відчуття захоплення нею. «Будьте в мистецтві відвертими, як діти», [10, с. 7] – часто любив повторювати професор. «Якщо художник стоїть перед натурою як професор, то у нього не знайдете нічого від мистецтва: шукайте мистецтво там, де професор стає перед натурою, як учень»– учив О. Мурашко і часто особистим прикладом надихав студентів, працюючи в майстерні з ними пліч-о-пліч [10, с. 10].

На початку 1919 р. Олександр Олександрович деякий час виконував за сумісництвом обов'язки ректора Української академії мистецтв. Також працював художнім керівником Держвидаву.

Перші студенти Української академії мистецтв були учнями його приватної художньої студії. У промові на урочистих зборах, присвячених відкриттю Академії, він зауважив: «Нічого кращого більш не хочу, як дочекатися одного – двох випускників по моїй майстерні, тоді я міг би сказати, що я зробив велике діло» [10, с. 12]. Та його мрії не здійснилася, оскільки влітку 1919 р. він трагічно загинув.

Аналіз архівних документів щодо організації та становлення Української академії мистецтв засвідчує, що статут затвердила Центральна Рада 5 листопада 1917 р. Радою Академії було схвалено професорів-керівників індивідуальних творчих класів-майстерень «терміном на 5 років з осіб, що мають вищу освіту, або з тих, хто професійно себе проявив: Ф. Кричевського – майстерні побутового та історичного жанру, офорту та скульптури, О. Мурашка – портрета, В. Кричевського –

українського народного будівництва й народного мистецтва, А. Маневича – декоративного пейзажу, М. Бурачека – інтимного пейзажу, М. Бойчука – релігійного малярства, мозаїки, фрески та ікони, Г. Нарбута – графіки, М. Жука – декоративного малярства» [21, с. 29–32].

Цікава постать Михайла Івановича Жука (1883–1964 рр.) – одного із випускників приватної рисувальної школи М. Мурашка. Перший вчитель Михайла іконописець Меліхов не зміг задовольнити потяг дев'ятирічного хлопця до малювання. Справжнє навчання розпочалось при школі Миколи Мурашка в Києві, куди у 1896 р. переїхала його родина. Заклад зачаровував хлопця духом свободи, демократизму. Не маючи офіційного права видавати дипломи, школа не мала й випадкових учнів. До неї вступали лише ті, хто дійсно любив мистецтво.

Неабияке значення для формування художнього світогляду та власної манери мало для М. Жука особисте знайомство з Олександром Мурашком. Михайла вражала його віртуозність і чіткість живописного письма. Школа М. Мурашка дала хлопцеві ґрунтовні знання основ художньої грамоти. Для закріплення і вдосконалення цих знань Михайло Жук вступає до Московського училища живопису, скульптури й архітектури, до класу В. Серова. Але там Михайлові не сподобалась велика відстань між учнем та викладачем. Тому уже через рік М. Жук їде здобувати освіту за кордон до Краківської академії. Навчання у Кракові було логічним продовженням ідейно-художніх та педагогічних принципів школи Миколи Мурашка. Він вчився із захопленням, оскільки головним своїм завданням керівництво Краківської академії вважало виховання молоді, яка здатна відстоювати інтереси своєї нації [14, с. 5–6].

Після закінчення навчання Михайло Жук повертається на Україну із срібною медаллю за роботи у монументально-фресковому та портретному жанрах. Набуті знання та професійність надають право очоловати портретну майстерню у новоствореному вищому навчальному закладі, де він і отримує звання професора. Із того часу розпочалася його творча діяльність на ниві живопису, графіки, кераміки, літератури та педагогіки. У 1905–1907 рр. митець викладає в Одеському художньому училищі. Пізніше, залишивши Українську академію мистецтв, М. Жук присвятить багато років роботі в Одеському художньому інституті, а після реформації вищезгаданого – Одеському художньому училищу. Він викладав живопис, малюнок і кераміку. Основою педагогічної концепції М. Жука було намагання прищеплювати студентам розуміння народного мистецтва. Він вважав, що матеріали з народної творчості повинні бути основою виховання художників.

Вивчення джерел дозволило констатувати, що в навчальну структуру новоствореної Академії було впроваджено дещо нові на той час викладацькі основи, але такого типу новації уже використовували у приватних художніх школах провідні педагоги-художники: М. Раєвська-Іванова, М. Мурашко.

Діяльність Української Академії мистецтв була спрямована на розвиток творчої індивідуальності учнів, викладачі застерігали від шаблонності у підходах до художньо-мистецького виховання, не «...приневолювати духовну вільність художника» [14, с. 5]. Статут Академії створено таким чином, щоб «уряд не міг керувати процесами» художнього виховання і «...не втручався в внутрішні розпорядки» [14, с. 5] навчального закладу. Щоб запобігти цьому, Комісія з підготовки статуту УАМ відмінила всі урядові відзнаки, медалі та грошові премії, що були передбачені проектом [23, с. 32]. 5 грудня 1917 р. в Києві відбулося урочисте офіційне відкриття першої Української академії мистецтв в приміщенні Центральної Ради.

Згідно зі статутом, на першому засіданні Ради Академії, за протоколом зборів під головуванням професора Г. Павлуцького, із числа професорів було обрано ректора терміном на три роки. Обговорювались різні кандидатури: спочатку пропонували О. Мурашка, але він відмовився, потім більшість (6 осіб) проголосувала за В. Кричевського, який також не погодився, свої побоювання мотивуючи відсутністю організаторських здібностей. Відтак, першим ректором Української академії мистецтва було одностайно обрано Ф. Кричевського, а в січні 1919 р. – Г. Нарбута, який працював на цій посаді до 1920 р. Він помер 1920 р. після тяжкої хвороби [23, с. 33, 35].

З урочистим відкриттям Академії в приміщенні будинку Центральної Ради на третьому поверсі, тимчасово для нового художньо-освітнього закладу, було надано кімнату. У ній розмістили канцелярію та проводила засідання Рада Академії на чолі з ректором. Свою діяльність Українська академія мистецтв розпочала без постійного приміщення: класи для проведення практичних занять, навчальні майстерні та аудиторії діяли в різних місцях Києва: і в приміщенні колишнього педагогічного музею, і в будівлі колишньої торговельної школи. [14, с. 6–7] На початку 1918 р. Академія переїхала в будівлю школи по вул. Великій Підвальної, де ділила приміщення з військовим шпиталем [23, с. 33]. З часом більшовики позбавили заклад і цього приміщення. Після взяття Києва радянськими військами, Академія мистецтв стала державною установою і отримала статус науково-дослідного інституту.

У серпні 1919 р. Українська академія

мистецтв була зарахована «...в розряд не фінансованих владою приватних навчальних закладів». Вона отримала новий статус: «Академія мистецтв в Києві, що існуюча на основі відносин начальника Управління народної освіти при Особливій нараді при головнокомандуючому збройними силами на Півдні Росії на ім'я г. попечителя Київського учбового округу від 5 жовтня 1919 за № 4 998» [14, с. 6]. Означені проблеми освітнього закладу на навчальний процес майже не впливали, студенти на заняття ходили до викладачів додому. Українське кооперативне об'єднання «Дніпро-Союз» підтримало Нарбута, придбавши дві квартири в будинку на Георгіївському провулку, 11, де він проживав із В. Модзалевським [11, с. 35]. У них розмістилися живописні майстерні, бібліотека і канцелярія. Під майстерню графіки Г. Нарбут виділив свою колишню вітальню, приймальня ректора діяла в кабінеті Модзалевського. У грудні 1920 р. Академію було розміщено в будівлі колишнього Дворянського зібрання [11, с. 35]

Зміни в політичному та суспільному житті країни виявили проблему підготовки художньо-педагогічних кадрів для вирішення питань промислового та декоративно-ужиткового характеру. Знову постало питання створення нового вищого навчального закладу, який би задовольнив всі потреби виробництва. Останній мав функціонувати паралельно з Українською Академією мистецтв у Києві. Їхні освітні цілі та завдання відрізнялись. За пропозицією професора академії Г. Павлуцького, необхідно було створити інститут, а його випускники уже із спеціальною професійною підготовкою мали право відразу підвищувати свій рівень у майстернях академії.

Відповідно до розпорядження Губернського відділу професійної освіти при Наркоматі освіти першу національну Українську академію мистецтв було реорганізовано в Київський інститут пластичних мистецтв із правонаступництвом демократичних традицій Української академії мистецтв [16, с. 13–14]. Головні завдання та напрями навчального процесу новоствореної художньо-освітньої установи фактично не змінилися, проте відчувався дефіцит фінансування на утримання установи і на впровадження новацій у навчальний процес.

З-поміж позитивних аспектів художньо-освітніх реформ першого вищого художньо-освітнього закладу виокремлюємо такі:

– синтез різних галузей мистецтва, оскільки в Росії на той час діяло кілька окремих профільних закладів. Навчання фахівців різних мистецьких напрямів в одному художньо-освітньому закладі надавало можливість

студентам краще орієнтуватися у різновидах образотворчого мистецтва та обирати професію, яка б більше відповідала їхнім здібностям і уподобанням;

– велика увага приділялось вихованню національної свідомості майстрів, що було вкрай необхідним при становленні вищої школи українського образотворчого мистецтва.

Відповідно до тогочасної офіційної ідеології навчальний процес було спрямовано на підготовку спеціалістів художньо-технічного напрямку 1 лютого 1924 р. ректором новоствореного навчального закладу призначено Івана Івановича Врону (188–1970 рр.) – випускника Української академії мистецтв (клас М. Бойчука), який у 1923 р. закінчив Московський університет; одночасно виконував обов'язки директора музею західного мистецтва, очолював Вищу кінорепертуарну комісію НКО України, був науковим співробітником кафедри мистецтвознавства АН УРСР, з часом засновником та ідеологом Асоціації революційного мистецтва України (АРМУ). Велика роль І. Врони у популяризації ідей свого вчителя М. Бойчука. Завдяки зусиллям ректора восени 1925 р. інституту надали приміщення на Вознесенському узвозі, де заклад знаходиться до сьогоднішнього дня [6, с. 8, 10].

Перебуваючи на посаді ректора, Іван Іванович до 1930 р. здійснив ґрунтовну реорганізацію інституту. Вже в 1925 р. Київський художній інститут був багатопрофільним навчальним закладом, який мав 5 факультетів: архітектурний, малярський, педагогічний, поліграфічний і скульптурний. Працювало близько ста викладачів і навчалось понад вісімсот студентів [6, с. 12].

Ректор постійно цікавився різноманітністю творчого підходу до викладання та пояснював: «Митців, які цілком відповідали всім вимогам нової мистецької школи, зрозуміло, майже не існує. Їх ще треба ідеологічно виховувати та... добирати і підбирати – цілий процес, що потребує великої, витриманої роботи» [6, с. 11]. Керівник переконував, що до створення нової педагогічної системи є підходи не суто ідеологічні, а й наукові, що вдосконалюють викладання. За його баченням, «...викладання мусить будуватись на аналітичному вивченні процесів і технік мистецької майстерності й умілостей в різних її фахових і виробничих формах поруч з ретельним вивченням відповідних технологій, з аналізом відповідних форм і формально-технічних елементів просторово образотворчих мистецтв взагалі» [6, с. 11].

Для впровадження в навчальний процес світових художніх концепцій Наркомат освіти виділив фінансування на закордонну поїздку двом професорам інституту: М. Бойчуку та

А. Тарану, а також випускнику, на той час директору Межигірського художньо-керамічного технікуму, В. Седляру. За період відрядження, що тривало з листопада 1926 р. до травня 1927 р., вони відвідали Прагу, Варшаву, Рим, Страсбург, Лейпціг, Мюнхен, Париж, Дрезден, Палермо, Відень, де ознайомилися з новими мистецькими течіями, відвідали художньо-навчальні заклади, де обмінювались із фахівцями художнім досвідом, читаючи лекції про стан художньої освіти в Україні [7].

Історіографічні матеріали підтверджують поряд із позитивними зрушеннями прогалини в перебудові навчального процесу. Це стосується, зокрема, скасування індивідуальних творчих майстерень. Деякі викладачі, розуміючи користь такої форми навчання, продовжували додержуватися раніше встановлених методів викладання, із чим всіляко боролася адміністрація закладу. У процесі реорганізації було порушено рівновагу між технічним та гуманітарним циклами дисциплін навчальної програми. Ряд професорів, що викладали в Київському інституті пластичних мистецтв теоретичні курси, відмовились працювати в Київському художньому інституті. Вони мотивували це неправомірними підходами адміністрації навчального закладу до проблем гуманітарного виховання художніх кадрів, це негативно впливало на викладання гуманітарних дисциплін [12, с. 159].

Вивчені в процесі дослідження документи засвідчують, що партійні органи в 1935 р. знову здійснили реорганізацію навчально-виховного процесу у Київський художній Інститут (КХІ), який став єдиним вищим художнім навчальним закладом в Україні, утвореним після приєднання до нього Одеського та Харківського художніх інститутів.

Зміст і методичну спрямованість інституту встановлювала Всеросійська академія мистецтв, заснована у 1933 р. При інституті діяло три факультети: живописний, скульптурний та архітектурний. Графічний факультет було ліквідовано 1930 р. і лише 1945 р. він відновив свою роботу.

Під час реорганізації закладу в 1935 р. навчальні програми знову було максимально наближено до основ діяльності Петербурзької академії мистецтв, започаткованих ще у ХІХ столітті. Відповідно знизився рівень викладання та обсяг технічних і теоретичних предметів у навчальних програмах.

Відбулися докорінні зміни в формуванні методики і напрямів викладання, що також ускладнювали педагогічний процес. Студентам, які розпочали навчання до реорганізації, довелося знову складати вступні іспити.

Тож, Національна Академія образотворчого

мистецтва і архітектури, яка офіційно розпочала свою діяльність у грудні 1917 р., поклала початок становленню та розвитку національної вищої художньої освіти в Україні. Неабиякий внесок у її розвиток зробили учні, випускники приватних художніх шкіл, які, здобувши ази художньої грамоти, продовжили своє навчання у російській та світових академіях мистецтв, що пізніше дозволило їм очолити українські академічні майстерні.

В подальших наукових розвідках виникає потреба висвітлити питання внеску українських благодійників, попечителів і меценатів у розвиток приватної мистецької освіти, зокрема приватного музичного навчання окресленого періоду, або зарубіжної приватної художньої спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко М. Я. Київська рисувальна школа М. І. Мурашка (кін. XIX — 10-і рр. XX ст.) / Н. Б. Антоненко // Нариси з історії розвитку новаторських навчально-виховних закладів в Україні (XX століття): навч.-метод. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської, В. С. Курила. – Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2010. – С. 91–106.
2. Абліцов В. Микола Бурачек і Українська Академія Мистецтва / В. Абліцов // Українська академія мистецтва: Дослідницькі та науково-методичні праці. – К., 2000. – Вип. 7. – С. 224–226.
3. Бурачек М. Мистецтво у Києві. Думки і факти / М. Бурачек // Музиздат. – К., 1919. – № 1–3. – 102 с.
4. Бурачек М. Колективна творчість і шляхи національного мистецтва / Микола Бурачек // Мистецтво. – 1920. – № 1. – С. 78–81.
5. Бурачек М. Як я працюю над картиною / Микола Бурачек // Образотворче мистецтво. – 1941. – № 1. – С. 12–15.
6. Врона І. Лист наркомун освіти Ю. Шумському від 8 грудня 1925 р., // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 166, оп. 6, спр. 463, 1–12 арк.
7. Врона І. КХІ: його сучасний стан і робота / І. Врона // Мистецько-Технічний ВИШ. – К.: Видання Київського художнього інституту, 1928. – № 1. – С. 5–20.
8. Врона І. Ювілей української мистецької школи / І. Врона // Всесвіт. – 1927. – № 6. – С. 12–18.
9. Золотарева Л. Полихудожественное образование как интеграционное пространство / Л. Золотарева // Вестник ПГУ. – № 1. – 2011. – С. 82–90.
10. Криволапов М. З історії вищої художньої освіти в Україні // Українська академія мистецтва історія і сучасність: Каталог. – К.: Українська академія мистецтва, 1997. – С. 7–16.
11. Кашуба-Вольвач О. Ми жили в одному ритмі, в одному пориві (М. Тряскін) / О. Кашуба-Вольвач // Образотворче мистецтво. – 2009. – № 4 / 2010. – С. 34–37.
12. Київський художній інститут // Українська Радянська Енциклопедія. 2-е видання. – Т. 5. — К., 1980. – С. 159–167.
13. Ковальчук О. Іван Врона як реформатор української мистецької освіти ХХ сторіччя / О. Ковальчук // Образотворче мистецтво. – 2003. – № 4. – С. 23–26.
14. Ковальчук О. Українська академія мистецтва: до 85-ої річниці заснування / О. Ковальчук // Образотворче мистецтво. – 2003. – № 1. – С. –6.
15. Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.yurinfo.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701
16. Криволапов М. З історії вищої художньої освіти в Україні / М. Криволапов // Українська академія мистецтва історія і сучасність. – К., 1997. – С. 7–16.
17. Масол Л. М. Концептуальні засади формування змісту загальної мистецької освіти в контексті державних стандартів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: library.udpu.org.ua/library_files/.../visnuk_3.pdf
18. Прахов М. Доповідна записка до проекту змін статуту УАМ з пропозицією заснувати художню школу. 1918–1919 рр. // Документальний архівний фонд О. О. Мурашка № 12, Національного художнього музею України (НХМ України), оп. 1, спр. 97, арк. 23–25.
19. Прахов М. Проект статуту художнього училища при Державній академії мистецтва у Києві 1918–1919 рр. // Документальний архівний фонд О. О. Мурашка № 12, Національного художнього музею України (НХМ України), оп. 1, спр. 98, 17–20 арк.
20. Старченко В. Вплив народного малярства на творчість професійних митців України ХІХ – початку ХХ століття / В. Старченко // Всеукраїнська научно-практична Інтернет-конференція «Роль україноведения в воспитании национального сознания и достоинства новой генерации украинцев» (14–15 ноября 2013 г.). – Дніпропетровськ, 2013. – С. 17–20.
21. Статут Української Академії Мистецтва // ЦДАВО України, ф. 2581, оп. 1, спр. 191, арк. 29–32.
22. Фомічова М. Регіональна специфіка формування професійно-мистецьких шкіл в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/>

handle/123456789/16922/15-Fomichova.pdf?sequence=1

23. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції: [моногр.] / Р. Шмагало. – Л. : Українські технології, 2005. – 146 с.
- REFERENCES TRANSLATED AND
TRANSLITERATED**
1. Antonets M. Ya. Kyivska rysuvalna shkola M. I. Murashka (kin. KhKh – 10-i rr. KhKh st.) / N. B. Antonets // Narysy z istorii rozvytku novatorskykh navchalno-vykhovnykh zakladiv v Ukraini (XX stolittia): navch.-metod. posib. / za red. O. V. Sukhomlynskoï, V. S. Kuryla. – Luhansk: Vyd-vo LNU im. T. Shevchenka, 2010. – S. 91–106.
 2. Ablitsov V. Mykola Burachek i Ukrainka Akademiia Mystetstva / V. Ablitsov // Ukrainka akademiia mystetstva: Doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi. – K., 2000. – Vyp. 7. – S. 224–226.
 3. Burachek M. Mystetstvo u Kyievi. Dumky i fakty / M. Burachek // Muzyzdat. – K., 1919. – № 1 – 3. – 102 s.
 4. Burachek M. Kolektyvna tvorchist i shliakhy natsionalnoho mystetstva / Mykola Burachek // Mystetstvo. – 1920. – № 1. – S. 78–81.
 5. Burachek M. Yak ya pratsiuu nad kartynoiu / Mykola Burachek // Obrazotvorche mystetstvo. – 1941. – № 1. – S. 12–15.
 6. Vrona I. Lyst narkomu osvity Yu. Shumskomu vid 8 hrudnia 1925 r., // Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 166, op. 6, spr. 463, 1–12 ark.
 7. Vrona I. KKh: yoho suchasnyi stan i robota / I. Vrona // Mystetsko-Tekhnichni VYSh. – K. : Vydannia Kyivskoho khudozhnoho instytutu, 1928. – № 1. – S. 5–20.
 8. Vrona I. Yuvilei ukrainskoi mystetskoï shkoly / I. Vrona // Vsesvit. – 1927. – № 6. – S. 12–18.
 9. Zolotareva L. Polykhudozhestvennoe obrazovanye kak yntehratsyonnoe prostranstvo / L. Zolotareva // Vestnyk PHU. – № 1. – 2011. – S. 82–90.
 10. Kryvolapov M. Z istorii vyshchoi khudozhnoi osvity v Ukraini // Ukrainka akademiia mystetstva istoriia i suchasnist: Kataloh. – K.: Ukrainka akademiia mystetstva, 1997. – S. 7–16.
 11. Kashuba-Volvach O. My zhyly v odnomu rytmi, v odnomu poryvi (M. Triaskin) / O. Kashuba-Volvach // Obrazotvorche mystetstvo. – 2009. – № 4 / 2010. – S. 34–37.
 12. Kyivskyi khudozhnii instytut // Ukrainka Radianska Entsyklopediia. 2-e vydannia. – T. 5. – K., 1980. – S. 159–167.
 13. Kovalchuk O. Ivan Vrona yak reformator ukrainskoi mystetskoï osvity KhKh storichchia / O. Kovalchuk // Obrazotvorche mystetstvo. – 2003. – № 4. – S. 23–26.
 14. Kovalchuk O. Ukrainka akademiia mystetstva: do 85-oi richnytsi zasnovannia / O. Kovalchuk // Obrazotvorche mystetstvo. – 2003. – № 1. – S. 4–6.
 15. Kompleksna prohrama khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh ta pozashkilnykh navchalnykh zakladakh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.yurinfo.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701
 16. Kryvolapov M. Z istorii vyshchoi khudozhnoi osvity v Ukraini / M. Kryvolapov // Ukrainka akademiia mystetstva istoriia i suchasnist. – K., 1997. – S. 7–16.
 17. Masol L. M. Kontseptualni zasady formuvannia zmistu zahalnoi mystetskoï osvity v konteksti derzhavnykh standartiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: library.udpu.org.ua/library_files/.../visnuk_3.pdf
 18. Prakhov M. Dopovidna zapyska do proektu zmin statutu UAM z propozytsiieiu zasnovaty khudozhniu shkolu. 1918-1919 rr. // Dokumentalni arkhivnyi fond O. O. Murashka № 12, Natsionalnoho khudozhnoho muzeiu Ukrainy (NKhM Ukrainy), op. 1, spr. 97, ark.23–25.
 19. Prakhov M. Proekt statutu khudozhnoho uchylyshcha pry Derzhavniï akademii mystetstva u Kyievi 1918-1919 rr. // Dokumentalni arkhivnyi fond O.O. Murashka № 12, Natsionalnoho khudozhnoho muzeiu Ukrainy (NKhM Ukrainy), op. 1, spr. 98, ark. 17–20.
 20. Starchenko V. Vplyv narodnoho maliarstva na tvorchist profesiinykh myttsiv Ukrainy KhKh – pochatku KhKh stolittia / V. Starchenko // Vseukraynskaia nauchno-praktycheskaia Ynternet-konferentsiia «Rol ukraïnovedeniia v vospytany natsionalnoho soznaniia y dostoinstva novoi heneratsyi ukraïntsev» (14–15 noiabria 2013h.). – Dnipropetrovsk, 2013. – S. 17–20.
 21. Statut Ukrainkoi Akademii Mystetstva // TsDAVO Ukrainy, f. 2581, op. 1, spr. 191, ark. 29–32.
 22. Fomichova M. Rehionalna spetsyfika formuvannia profesiino-mystetskykh shkil v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16922/15-Fomichova.pdf?sequence=1>
 23. Shmahalo R. Mystetska osvita v Ukraini sere diny KhKh – sere diny KhKh st.: strukturuvannia, metodolohiia, khudozhni pozytsii : [monohr.] / R. Shmahalo. – L. : Ukrainski tekhnolohii, 2005. – 146 s.